

קב ונקי

- איזה סוג של נר יש להדליק בשעת הלימוד ובשעת האכילה?
- הרג בשוגג, וקם הנהרג לתחיה ע"י נס האם צריך לגלות לעיר מקלט?
- האם מותר למחוק כיתוב של שם "עמלק" ברוק שבפיו?
- מדוע הכניסו לתוך מס' מגילה שענינה פורים, את פרק ד' המדבר בעניני בית הכנסת?
- מאיזה חומר יש שנהגו לעשות את העמוד של מגילת אסתר?
- מהיכן שאבו במיוחד בני אשכנז את הכח למסור נפשם על קידוש השם בזמן מסעי הצלב?
- המילה "פורים" - באיזה לשון היא?
- ירידת גשמים בפורים האם זה סימן יפה?
- מדוע אחשוורוש נתן לסועדים לשתות דווקא בכלי זהב?
- מדוע בגתן ותרש שמו לאחשוורוש את הארס דווקא בכלי העשוי מזהב?
- איזה חודש בשנה הוא כנגד התרנגול?
- האם יש במשלוח מנות משום "שונא מתנות יחיה"?
- מי היא "הדודה אסתר מרחוב מגילה מספר 7 דירה 4"?

דווקא חלב טמא, כדי לעקוד ולכפות סטרא אחרא מידת הדין זה פחד יצחק, ע"י כהנים מסטרא דאברהם.

ומוסיף שם: "ושמעתי ממקובלים שלפ"י בעת האכילה שהיא כמזבח ידליק דווקא נר של חלב אסור ולא של חלב כשר, וכן בעת הלימוד שהיא כעולה שנאמר בו כל העוסק בתורה עולה כאילו הקריב עולה"³.

הרג בשוגג, וקם הנהרג לתחיה ע"י נס האם צריך לגלות לעיר מקלט?

(ו, לו) **זאת התורה לעלה למנחה ולחטאת ולאשם ולמלואים ולזבה השלמים.**

בגמ' במנחות (ק"י) מובא, אמר ריש לקיש מאי דכתיב "זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת ולאשם", כל העוסק בתורה כאילו הקריב עולה מנחה חטאת ואשם.

ויש לעיין האם ע"י קריאת הפרשיות של הקרבנות נפטר מקרבן, או שלא נפטר וכשיבנה המקדש יתחייב להביא קרבן.

אולם יש לדון דגם אם לא נפטר מלהביא קרבן כל זה רק אם נבנה ביהמ"ק בימיו, אולם אם מת קודם שנבנה

- פרשת צו -

איזה סוג של נר יש להדליק בשעת הלימוד ובשעת האכילה?

(ג, ו) **וְאֵת כָּל חֶלְבוֹ יִקְרִיב מִמֶּנּוּ אֶת הָאֵלֶּיָּה וְאֵת הַחֶלֶב הַמִּכֶּסֶה אֶת הַקָּרֶב.**

בגמ' חולין (מ"ט:) בתוך הסוגיא של חלב טהור [מותר] וחלב טמא [אסור], כותבת הגמ' שאם יש חור בקיבה בדרך כלל זה טריפה, ואם החלב שמכסה את הקיבה סותם את החור, זה מציל את הבהמה מלהיות טריפה, אבל לא כל חלב נחשב סותם, אלא רק חלב טהור [מותר באכילה], אבל חלב טמא [האסור באכילה] אינו נחשב לסתימה¹.

הריקאנטי (פ' ויקרא ד"ה ובמקום אחר) מביא את דברי הגמ' בחולין, וכותב לבאר זאת ע"ד הסוד², **שחלב טמא** הוא ממידת הדין, מסטרא דשמאלא ממידת יצחק, ולפיכך אינו מגן [אינו סותם] מן הפורענות, משא"כ **חלב טהור** הוא מסטרא דימינא, ומגן מן הפורענות כמגן אברהם.

ובס' ילקוט דוד (לרבי דוד פוזנר זצ"ל, נדפס בשנת תנ"א, פ' ויקרא דף נה:) כתב שלפ"י יש לבאר מדוע היו מקריבין על המזבח

¹ וראה שם רש"י (ד"ה חלב טהור) שכתב שחלב טהור סותם, משום שהוא מהודק מאוד לבשר, משא"כ חלב טמא כיון שאינו מחובר טוב לבשר אלא רק פרוס עליו מלמעלה.

² ע"פ ביאורו של הילקוט דוד להלן.

³ והביאו בס' **אדרת אליהו** (לרבי אליהו ב"ר קלונימוס זצ"ל מלובלין פ"י צו עמ' מח) והרחיב בדבריו.

המקדש פקע ממנו חיובו ושוב אינו חייב כשיקום בתחית המתים.

והנה ברש"י (יומא פ. ד"ה אי נימא) כ' האוכל פחות מכזית בזמן הזה, יכתוב כשיעור זה אכלתי, שמא יבנה בית המקדש בימיו.

ומכאן כ' בשו"ת לב חיים (להגר"ח פלאגי זצ"ל ח"א סי' ל"א) להוכיח, שכשאדם חוטא ומתחייב חטאת, רק אם נבנה ביהמ"ק בימיו יצטרך להביא חטאת, אולם אם מת פקע ממנו חיובו ובזמן התחיה לא יתחייב להביא חטאת.

ובחיד"א בס' פני דוד (ויקרא) כתב שמדברי האריז"ל מוכח בכמה מקומות שאם מת צריך לתקן כל מה שחטא בגלגולים אחרים כידוע, ולפי"ז אם התחייב בקרבן חטאת יתחייב להביא אפי' לאחר שקם לתחיה.

וכן הביא שם (סו"פ שופטים) **בשם השבט מוסר**, שהקשה מדוע יצטרכו להוסיף לעתיד לבוא עוד ג' ערי מקלט הרי נאמר "לא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה", ותיירץ שכל החייבי גלות שהרגו בשוגג מזמן החורבן ואילך יצטרכו לגלות לערי מקלט, וכמו בחייבי חטאות שבזמן הגלות שיקריבו קרבנותיהם כשיבנה ביהמ"ק⁴.

ומסיים שם הגר"ח פלאגי זצ"ל, נמצא דהמתחייב קרבן על השוגג בזמן הזה אפילו שקרא בפרשת החטאת והתענה מניין התעניות ועשה תשובה שלימה ונתכפר לו ומת, כשיבנה ביהמ"ק צריך להביא קרבן, ואף אם מת ולא נבנה בימיו צריך להביא קרבן לאחר תחיית המתים.

- פרשת זכור -

האם מותר למחוק כיתוב של שם "עמלק" ברוק שבפיו?

וְהָיָה בְּהִנָּחֹתָ ה' אֱלֹהֶיךָ לְךָ מִכָּל אֹיְבֶיךָ מִסָּבִיב בְּאַרְצֵךְ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ נַחֲלָה לְרִשְׁתָּהּ תִּמְחָה אֶת זִכְרֵ עֲמָלֵק מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם לֹא תִשָּׁכַח.

כתב ה"בן איש חי" (שנה ראשונה הל' פורים אות כ'): "מנהג יפה לכתוב עמלק ושם המן, ולמחותם, וקודם שימחם, ידרוס ויכה עליהם בסנדלו, ולא ימחם ברוק שבפיו, אלא במים

⁴ ועיי' במגדים חדשים שבת יב: שכתביו שמדבריו נראה עוד שאף אם הנהרג יקום לתחיה אעפ"כ יצטרך הרוצח לגלות לערי מקלט, ונלמד מזה דין חדש בהורג בשוגג ושוב חיה הנהרג ע"י נס אעפ"כ חייב הרוצח לגלות, וצ"ב.

מזוהמים, ואם יש שכן לפניו, ימחם בשכר, וסימן, "תנו שכר לאובד", ע"כ.

וצ"ב מדוע אין למחות ברוק שבפיו.

מדוע הכניסו לתוך מס' מגילה שענינה פורים, את פרק ד' המדבר בעניני בית הכנסת?

בגמ' סנהדרין (כ:) מובא: "שלוש מצות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ, להעמיד להם מלך, ולהכרית זרעו של עמלק, ולבנות להם בית הבחירה".

רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל (נערות דבש ח"א דרוש י"ז) מבאר מדוע צריך לימחות את עמלק קודם בנין ביהמ"ק.

וז"ל: והטעם, כי אין הכסא שלם עד שיעשה נקמה בעמלק, ואם אין כסא שלם אי אפשר לבנות בית המקדש, כי כסא הוא כבוד ה' וזה שער השמים, ולכך ראשון הכניע שאול את עמלק, ואח"כ בנו דוד ושלמה בית לה'.

וכן היה הדבר בבית שני, שהיה צריך ראשונה להכניע זרעו של עמלק ולקעקע ביצתם, ואחר כך לבנות בית המקדש כמו בראשונה, ולכך בימי כורש אף שהיתה פקידה, לא היה נבנה, כי עדיין לא נכרת זרעו של עמלק.

אבל בימי מרדכי ואסתר, שנכרת זרעו של עמלק ונמחה כמעט שמים, אז החל לציץ ציץ מטע ישע, ולא איחר הדבר שנה שנתיים שנבנה הבית, והיה זה סיבת הבית ובנינו.

ורבי צדוק הכהן מלובלין זצ"ל (צדקת הצדיק אות קעו) מבאר לפי"ז מה שמצינו שבמסכת מגילה המדברת בעניני פורים, הפרק האחרון מדבר אודות דיני בית הכנסת, והביאור לזה מכיון שבפרקים הראשונים, מדובר בענין פורים שהוא מחיית זרעו של עמלק וביעור הרע, ומיד אח"כ מתחיל בנין דקדושה – בתי כנסיות ובתי מדרשות.

- פורים -

מאיזה חומר יש שנהגו לעשות את העמוד של מגילת אסתר?

במדרש תלפיות (לרבי אליהו האיתמרי ז"ל ענף המן דף קע.) כתב שהחפץ של הגורל שהפיל המן היה עשוי מחתיכת עצם מרובע, ועי"ש שמאריך בצורות ובתבניות שהיו על הריבוע.

בס' יפה ללב (לרבי יצחק פלאגי ז"ל ח"ב קונט' אחרון או"ח סי' תרצ"א אות א) כתב: שמפני זה יש נוהגים להדר ולעשות את העמוד

של המגילה (לשיטת המחבר ס"י תרצ"א סעי' ב) מעצם של בהמה טהורה, זכר לגורל שהפיל המן שהיה מעצם.

וכ"כ בס' מעם לועז (אסתר פט"ו דף רעט) והוסיף שלא יעשה משן פיל או מדבר טמא.

מהיכן שאבו במיוחד בני אשכנז את הכח למסור נפשם על קידוש השם בזמן מסעי הצלב?

במדרש (אסתר רבה ז,ח) מובא שהמן טען למרדכי מדוע אינך משתחוה לי הרי יעקב זקנך השתחוה לעשיו זקני, והחזיר לו מרדכי כיון שאני בן אחר בן עד בנימין, ובנימין עוד לא נולד כאשר השתחוה אחיו לעשיו, לכן אני לא משתחוה.

ברש"י שופטים (כ,מה) נדפס (בסוגריים - לא מובא בכל הדפוסים) שאליהו ז"ל גילה לבעל מגלה עמוקות (מובא בגלי רז"א) שמאה אנשים משבט בנימין אחר מעשה פילגש בגבעה, הלכו והתישבו במדינת רומי ואשכנז. (וכ"כ במדרש תלפיות דף לו. ד"ה שמעתי, שרוב האשכנזים משבט בנימין הקטן שבקטנים)

וראיתי בספר אחד (איני זוכר כעת מקומו) שענין זה שבני אשכנז במיוחד מסרו נפשם על קידוש השם בזמן מסעי הצלב בארצות אשכנז.

בא להם על ידי שהיו הם משבט בנימין שאבותיהם באו לארצות אלו, וכיון שבנימין לא השתחוה לעשיו, מעשה אבות סימן לבנים, לבניהם אחריהם שלא להמיר דתם לנצרות, אלא למסור נפשם.

המילה "פורים" - באיזה לשון היא?

כתב הרשב"ם (שמות טז,טו) שהשם "פורים" אינו בלשון הקודש אלא בלשון פרסי, וקבעו כך חכמים כדי שיקבע זכרון הנס לדורות שהיה לישראל בפרס,

והראיה ממה שכתוב (אסתר ג,ז) "הפיל פור הוא הגורל לפני הקדש", שהיה צריך לכתוב "הפיל הגורל", שהרי המגילה נכתבה בלשון הקודש, אלא שנכתב כן להודיענו שעל כן קראו לימים האלה 'פורים' על שם הפור. כי אם לא נכתב מתחילה בלשון שהיו מדברים בה באותה המלכות לא היינו יודעים למה נקרא פורים.

וכ"כ האבן עזרא (אסתר ג,ז) "הפיל פור - זאת המלה פרסית, ופירושה גורל".

ירידת גשמים בפורים האם זה סימן יפה?

בס' מועד לכל חי (לגרי"ח פלאגי זצ"ל ס"י לא סעי' לו) כתב שראוי להתפלל שלא יהיו גשמים בפורים, וגם לנותנים צדקה הוא סימן טוב שלא ירדו גשמים כדי שלא יהיו בגדר עבד שבא למזוג כוס לרבו, וכתב שמעשה ה' כי נורא, דבכמה שנים נתקדו השמים בעבים, ובעיתים שמסתובבים העניים זרחה החמה וששים בבואם ושמחים בצאתם.

דבר מעניין מביא שם, ע"פ מה שכתב בשו"ע (או"ח ס"י תכח סעי' א) שלעולם באותו יום בשבוע שיהיה פורים יהיה ל"ג לעומר וסימנך - פל"ג.

ודורשי רשומות רמזו שהסימן הוא לדעת אם יהיו גשמים ביום הפורים, זה כשיהיו גשמים ביום ל"ג בעומר **הקודם**, ונרמז זאת בפסוק (תהלים סה,י) "פלג אלהים מלא מים".

והוסיף שם שצריך לסיים הפסוק "תכין דגנס", "פלג אלהים מלא מים תכין דגנס", והיינו שבפורים אם יהיו גשמים זה סימן רע לעניים ולאומללים.

ורמז זה נמצא גם בגיליון לס' **שבלי הלקט** (סימן קצט): "פלג אלהים מלא מים", נוטריקון של פל"ג הפ"ה הוא פורים הל"ג הוא ל"ג בעומר, כשיבוא גשם בשניהם הוא סימן שובע.

מדוע אחשוורוש נתן לסועדים לשתות דווקא בכלי זהב?

במעם לועז (לרבי רפאל חייא פונטריומולי ז"ל, אסתר א' ד"ה והשקות דף כח) כתב שהטעם שהשקה אחשוורוש את המסובים בכוסות של זהב, ולא רצה להשקותם בכלים משובצים באבנים טובות ומרגליות, לפי שהשתיה בכלי זהב משמחת **את הלב**, ומפני הטעם הזה שותים המלכים בכלי זהב, כדי שתכנס השמחה בלבם, ומי שיש לו מחלת ה"טיקיא"ה" רפואתו לשתות בכוס של זהב.

וכ"כ בשלטי גיבורים (על מרדכי מס' שבת ס"י שמת אות א) שהזהב סגולתו שמשמח וזה קמיע מן המומחה.

נראה שזה הטעם למה שמובא בליקוטי מהרי"ל (אות פג) שמעידין על רבנו תם, שכשהיה רוצה ללמוד תמצית מהלכה חמורה היה נותן לפניו ערמה של **זהובים** לשמוח בהן ונתרחב לבו ולמד בכח.

מדוע בגתן ותרש שמו לאחשורוש את הארס דווקא בכלי מזהב?

בפרקי דרבי אליעזר (פרק מט) מובא המעשה של בגתן ותרש, שמרדכי שישב בשער המלך, שמע את שני סריסי המלך שמדברים בלשון כשדים, ואומרים עכשיו ישכב המלך על משכב הצהרים, וכשיקום ויאמר תנו לי מעט מים, **ניתן בקיתון של זהב סם המות, והוא ישתה וימות,**

ובפירוש "ולא עוד אלא" (לרבי אליהו האיתמרי ז"ל ד"ה וכשעמד) כתב שכלי העשוי מסוגי מתכות שונות אינו סובל ארס של נחש, ולכן רגילים המלכים לשתות בכל הכלים ממני מתכות כדי שאם ישימו להם ארס של נחש מיד יתפקע הכלי ולא ישתו, אבל כלי זהב סובל את הארס ולכן בגתן ותרש התחכמו ושמו את הארס בכלי זהב ונתנו לאחשורוש לשתות כדי שלא ירגיש.

איזה חודש בשנה הוא כנגד התרנגול?

בגמ' ראש השנה (כו.) מובא י"ב פירושים על מושגים שהיו ידועים בארמית, וכן תרגום של מושגים ידועים אחרים, כגון לדכרא (אייל) קורין 'יובלא', ו'למעה' קורין 'קשיטה' וכו'.

בספר מי השילוח (ח"א לקוטי הש"ס על יסוד ספר יצירה וכתבי הארז"ל) מובא ששנים עשר דברים המנויים שם מכוונים כנגד שנים עשרה חודשי השנה כפי סדרם מתשרי, ומכוונים כנגד שנים עשר ענינים שצריך אדם לברר עצמו בהן, עבודת בירור ותיקון מיוחדת לכל חודש, ומאריך שם לפרט בכל חודש כנגד מה מכוון ומה התיקון בו,

ומובא שם בגמרא הענין השישי והוא שלתרנגול קורין שכוי, וכתב שם שזה כנגד החודש השישי הוא חודש אדר, ובו צריך האדם להקפיד בעניני ליצנות וקלות ראש.

מה עונשו של המגלה סודות התורה למי שאינו ראוי?

בקונטרס דברי חלומות (לרבי צדוק הכהן מלובלין זצ"ל - אות כ) מובא שחלם בליל מוצאי שבת קודש וישלח, "שמי שמגלה רזין וסודות שאין ראוי לגלותן, עונשו להתגלגל ולהיות בגלגול שני - "שיכור", דנכנס יין יצא סוד", ע"כ.

האם יש במשלוח מנות משום "שונא מתנות יחיה"?

בס' דנא ופשא (על מגילת אסתר שם, לרבי אליהו האיתמרי זצ"ל בעל השבט מוסר) כתב "נראה לפרש שאמר "ומתנות לאביונים" להתיר המתנה לאביון, ואע"פ דק"ל שונא

מתנות יחיה, זהו נאמר על מי שאינו צריך לה, אמנם האביונים אף שיקבלו יצאו מכלל שונא מתנות יחיה".

ובשו"ת לב חנון (סי' נג) דן אי במשלוח מנות יש משום "שונא מתנות יחיה", וכי שאפש"ל שהמקבל מקיים ג"כ מצוה, כי הוא עוזר לשולח לקיים מצוותו, וכמו שכי' הר"ן (ריש פ"ב דקידושין) שאפי' שאשה אינה מצווה בפריה ורביה מ"מ יש לה מצוה במה שמסייעת לבעל, וא"כ ה"ה הכא המקבל מסייע לשולח לקיים מצות משלוח מנות.

וכי' שם שגם בצדקה אפש"ל שהמקבל ג"כ מקיים מצוה, ובפרט לפי מה שאמרו **בויקרא רבה** (לח,י) "יותר ממה שבעל הבית עושה עם העני העני עושה עם בעל הבית", שהטובה שהעני עושה עם בעה"ב שהוא מסכים לקבל ממנו הצדקה, זהו מצוותו.

וכיון שהמקבל מקיים מצוה וכן מי ששלחו לו משלוח מנות ג"כ מקיים מצוה, א"כ במצוה לא שייך כלל משום "שונא מנות יחיה", ע"כ.

ומה שכתב שהמקבל את המשלוח מנות קיים מצוה, יש לחזק דבריו ממש"כ **בקונטרס אחרון לטורי אבן** (לרבי משה אריה לייב מוילנא זצ"ל - מגילה ז:) "לולא דמיסתפינא הייתי אומר דבר חדש אף שהוא נגד משמעות גדולי האחרונים, והוא שכששולח אחד לחבירו משלוח מנות קיימו שניהם הנותן והמקבל מצוות משלוח מנות, כיון שעל ידי שניהם נעשתה המצוה (א"ה ובפרט לפי הטעם שמצוות משלוח מנות הוא כדי להרבות אחוה ורעות) וכן מדויק מלשון הכתוב "ומשלוח" ולא קאמר "לשלוח".

מי היא "הדודה אסתר מרחוב מגילה מספר 7 דירה 4"?

(אסתר ז,ד) **כִּי נִמְכְּרָנוּ אֲנִי וְעַמִּי לְהַשְׁמִיד לְהָרוֹג וּלְאַבֵּד וְאֵלּוּ לְעִבְדִּים וְלְשִׁפְחוֹת נִמְכְּרָנוּ הַחֲרָשִׁתִּי כִּי אֵין הָצָר שׁוּחַ בְּנֹזֶק הַמֶּלֶךְ.**

בס' עלי מרורות (להרב יהושע משה אהרנסון זצ"ל עמ' 260) מספר שבתענית אסתר תש"ב שלח מברק מהעירייה סאניק לגיטו וראשא לרבו בעל ה"חסדי דוד" מסוכטשוב, ורמז לו במכתב שהנאצים ימ"ש התשתלטו על העירייה סאניק, וכתב לו ברמז **"הדודה אסתר מרחוב מגילה מספר 7 דירה 4 שוב הופיעה"** וכוונתו למש"כ באסתר (ז,ד) "כי נמכרנו אני ועמי להשמיד להרוג ולאבד",

ורבו שלח לו בחזרה דברי עידוד, **"יְדֹד מרחוב 23 מספר 4 נמצא אצלוי"**, וכוונתו למש"כ דוד המלך בתהילים (כג,ד) "גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי".